Voorbij de opendatahype

Doorbraakproject 'Open geodata als grondstof voor groei en innovatie'

Open data: een veelbesproken thema. Veel provincies, gemeenten, uitvoeringsdiensten en andere overheidsorganen voegen de daad bij het woord. Het doorbraakproject 'Open geodata als grondstof voor groei en innovatie' verbindt vraag en aanbod van open geodata. Dit moet leiden tot economische groei. Mark Herbold, CEO van Esri Nederland, is in zijn rol als bestuurslid van GeoBusiness Nederland benoemd tot aanjager van het project. Hij wordt ondersteund door projectmanager Frans Lips, werkzaam als senior beleidsmedewerker bij het ministerie van Economische Zaken. "Om daadwerkelijk rendement te halen uit open data is een lange adem nodig. Zo zijn er bijvoorbeeld nog veel belemmeringen die moeten worden weggenomen."

Door Harmen van Doorn

Frans Lips (links) en Mark Herbold (rechts).

Open data is een belangrijk onderwerp op de politieke agenda. In het rapport 'Digitale Agenda.nl' van het Ministerie van Economische Zaken (http://tiny.cc/digitale-agenda) wordt de potentie van open data voor de Nederlandse economie beschreven en een actieplan aangekondigd. Het doorbraakproject is hiervan een uitvloeisel. Veel overheden bieden al open data aan. Toch wordt er nog maar weinig gebruik van gemaakt. Bedrijven weten vaak niet dat er data beschikbaar is die voor hen enorm waardevol kan zijn. Soms is data ontoegankelijk, soms nog niet beschikbaar, en soms is het een kwestie van de mensen weten te vinden. Kortom: als het gaat om open data is er nog enorm veel te winnen.

Eenvoudig aanhaken

Brancheverenigingen GeoBusiness Nederland maakt zich graag hard voor de aanwezigheid en het gebruik van open geodata. Een van zijn bestuursleden, Mark Herbold, is daarom aanjager van het project. "Open data is van cruciaal belang voor de geo-sector. Het biedt allereerst een basis aan content. Hiermee is het makkelijker eigen data een plaats op de kaart te geven, of om eigen data te combineren met andere data, wat verbreding oplevert. Nieuwe markten, zoals banken en verzekeraars, kunnen dus heel eenvoudig aanhaken en aan de slag gaan met geografische informatie. Maar ze moeten wel in contact komen met de open data."
Frans Lips, senior beleidsmedewerker geo-informatie van het ministerie van Economische Zaken is projectmanager van het doorbraakproject. Hij gelooft in de kracht van geo-informatie als een motor voor economische en maatschappelijke vernieuwing. "Open geodata kan een belangrijke hefboom zijn voor nieuwe stappen. Verschillende overheden en uitvoeringsorganisaties van het Rijk zijn al goed bezig met het beschikbaar maken van open data. Deze energie willen we samenbrengen en meer richten op het vergroten van economische en maatschappelijke bedrijvigheid. We geloven dat er iets moois uit zal groeien."
Als het tweetal met elkaar praat, blijkt al heel snel dat ze elkaar naadloos aanvullen. Herbold kijkt naar open data vanuit het bedrijfsleven en de technologische kant, Lips met de organisatorische bril vanuit de overheid.

Economische waarde

Eén van de eerste vragen die Mark Herbold en Frans Lips beantwoord willen hebben gaat over de uiteindelijke winst. Er wordt in diverse onderzoeken gesproken over bedragen van 120 miljoen euro winst op nationale schaal en Europees gezien 140 miljard euro. Herbold: "Ik ben benieuwd waar de kansen precies zitten. Er zijn al veel onderzoeken geweest die de economische waarde van open data tastbaar wilden maken. Deze studies worden nu gevalideerd door een onderzoeksteam van de TU Delft. We willen immers effectief te werk gaan." Lips: "Het onderzoek zal ook een beoordelingsraamwerk voor succesvol opendatabeleid opleveren. Het doorbraakproject gaat dit gebruiken om het opendatabeleid van de betrokken overheden te verbeteren."

Frans Lips: "Overheden hebben dikwijls grote aantallen datasets in beheer die als open data gepubliceerd kunnen worden. Bij Economische Zaken zijn onlangs 400 databestanden gescreend (http://tiny.cc/verkenning). En dit is nog slechts een deel van de beschikbare data. Het kost echter allemaal geld en inspanningen om deze data beschikbaar te maken en te

Van aanbodgedreven naar vraaggestuurde open data

houden. Geld en tijd zijn steeds schaarser bij de overheid. Het gaat erom de meest kansrijke sets te publiceren. Hiervoor is inzicht nodig in de potentiële bronnen en de vraag van innovatieve ondernemers."

Verandering

Mark Herbold legt de basis van het idee uit: "Wat we in de eerste plaats willen, is dat open data niet meer aanbodgedreven is, maar vraaggestuurd werkt. Daarom organiseren we bijeenkomsten, zogenaamde estafettes rondom zes maatschappelijk relevante thema's. Ze zijn gekoppeld aan het Topsectorenbeleid, De Digitale Stedenagenda en aan de nieuwe nationale geobeleidsagenda 'Gideon II', bijvoorbeeld AgroFood, Energie, Water, Bouw en Zorg".

Elke Open Data Estafette moet leiden tot minimaal vijf nieuwe toepassingen. In de business cases die worden uitgewerkt, moet heel concreet vermeld staan welke informatie nodig is om de bewuste toepassing te kunnen maken. Overheden die bronhouder zijn van de noodzakelijke data worden actief benaderd om deze als open data beschikbaar te maken. Herbold: "Door deze verbeterde vraagsturing kan hergebruik van open data sneller op gang komen. Voor het opzoeken en ontwikkelen van de vraag worden belangrijke economische sectoren van Nederland benaderd."

Belemmeringen

Het gebruik van open data wordt gehinderd door een aantal generieke belemmeringen. Dat zijn er nogal wat. Hergebruikers wensen dat open data met een uniforme licentie wordt gepubliceerd die vrij (commercieel) gebruik toestaat. Dat is nu nog niet goed geregeld. Privacy is een bijzonder aandachtspunt. Herbold: "Persoonsgegevens kunnen alleen worden verzameld met een specifiek doel. De essentie van open data is dat er geen vooraf bepaald doel is. Daar komt bij dat geodata bijna altijd tot een persoonsgerelateerd element, namelijk de locatie, is te herleiden. Parallel hieraan verandert de maatschappelijke acceptatie in het thema privacy."
Dan is er nog continuïteit: wanneer data als webservices wordt aangeboden is 24/7 beschikbaarheid meestal gewenst. Een vraag die nog open op tafel ligt, is in welke mate de overheid hier een rol in moet spelen. Daarnaast moet er een garantie zijn dat gepubliceerde databronnen goed worden beheerd, actueel worden gehouden en voor een langere periode beschikbaar zijn. Zonder deze zekerheden zal een ondernemer niet snel bereid zijn te investeren in nieuwe toepassingen.
Ook de ruimtelijke dekking van aangeboden databronnen speelt een rol. Voor het ontwikkelen van apps is het van belang dat bijvoorbeeld data over zwemwaterkwaliteit landsdekkend en gestandaardiseerd wordt aangeboden. Gegevens van een enkele provincie of gemeente zijn niet voldoende voor een serieuze toepassing.
Een ander interessant gegeven is de tarieven die sommige overheidsinstanties nog ontvangen voor data, zoals het Kadaster of de RDW (Rijks Dienst Wegverkeer). Lips: "Hun inkomsten vallen weg en het profijt van het openstellen van de data komt terecht bij andere partijen. Voor het wegvallen van deze inkomsten zijn waarschijnlijk compenserende maatregelen nodig."
Frans Lips vervolgt: "Natuurlijk is open data niet de enige factor van belang voor het ontwikkelen van nieuwe business. In de praktijk staan voor ondernemers allerlei andere hobbels in de weg, zoals de toegang tot krediet, kennis of beperkingen door wet- en regelgeving. Via de Green Deal-aanpak van de rijksoverheid hopen we samen met de ondernemers ook deze obstakels aan te pakken bij de ontwikkeling van business cases."

Toepassingen ontwikkelen

Aanjager Mark Herbold: "Deze en andere plannen moeten ertoe leiden dat ondernemers toepassingen gaan ontwikkelingen met open data die centraal beschikbaar wordt gemaakt. Er zijn al genoeg ideeën voor toepassingen. Deels zal data die ondernemers nodig hebben al open zijn, deels nog niet."

Het doorbraakproject duurt drie jaar. Er is een roadmap opgesteld, waarin de plannen van het doorbraakteam staan opgeschreven. Een agenda is er al. De eerste Open Data

Overheden moeten open data gaan zien als onlosmakelijk onderdeel van hun dienstverlening

Estafette met de agro-sector heeft begin dit jaar plaatsgevonden. Eind september vond het Open Data NEXT-congres plaats over krimp- en achterstandswijken. Het ministerie van Binnenlandse Zaken was hiervan de trekker. Eind van dit jaar is een estafettebijeenkomst met als thema 'Water'. En in 2014 wordt Energie het eerstvolgende thema. Herbold: "Het opendataverhaal gaat zo langs een aantal economische (top-) sectoren zoals Bouw, Logistiek en Mobiliteit."
In het doorbraakteam werken bedrijfsleven, overheden en wetenschap structureel samen. Lips: "Met BZK, EZ en I&M aan boord en de verbinding met het GI-Beraad en het geo-bedrijfsleven kunnen we goed doorpakken.